



وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرف
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

شوه نامه طرح های تحقیقی - توسعه ای

معاونت پژوهش و فناوری

و

معاونت آموزش و ترویج

۱۴۰۵

فهرست مطالب

۱. مقدمه.....	۳
۲. تعاریف.....	۳
۳. اهداف.....	۴
۴. ارکان راهبری.....	۴
۵. ساختار طرحهای تحقیقی-توسعه‌ای.....	۴
۶. فرایند تصویب و اجرا.....	۶
۷. الزامات.....	۶

۱- مقدمه

ارتقاء بکارگیری دانش نوین در عرصه‌های کشاورزی و منابع طبیعی یکی از اولویت‌های مهم سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی (تات) می‌باشد. در این راستا و با هدف حل مسائل اساسی از طریق ورود دانش‌های فنی و یافته‌های چند رشته‌ای به عرصه‌های کشاورزی و منابع طبیعی و ایجاد هم‌افزایی در پژوهشگران، مروجان، کارشناسان بخش اجرا، بخش خصوصی و بهره‌برداران برای انجام کار تیمی (گروهی)، طرح‌های تحقیقی-توسعه‌ای در سازمان تات اجرایی می‌شوند. در این شیوه‌نامه، تعاریف و مدل مفهومی، گردش کار پیشنهاد، بررسی، تصویب و نحوه هماهنگی و همکاری مشارکت‌کنندگان این طرح‌ها شامل پژوهشگران، مروجان، کارشناسان بخش اجرا و پهنه، تولیدکنندگان بخش‌های مختلف کشاورزی (زراعی-باغی-دامی-شیلات و آبزیان-منابع طبیعی و ...) و بهره‌برداران هدف تبیین شده است.

۲- تعاریف

۲-۱. طرح تحقیقی-توسعه‌ای:

طرحی مسئله‌محور و مبتنی بر تحلیل نظام‌مند چالش‌های اولویت‌دار است که با هدف تسریع نفوذ یافته‌های تحقیقاتی قابل ترویج، دانش‌های فنی و فناوری‌های چند رشته‌ای (محصول محور / موضوع محور) در عرصه‌های کشاورزی و منابع طبیعی، در مقیاس وسیع (حداقل سطح دهستان) و در واحدهای بهره‌بردار با مشارکت محققان، مروجان و کارشناسان بخش اجرا، بهره‌برداران، بخش خصوصی و سایر کنشگران دولتی و غیردولتی در قالب مجموعه‌ای منسجم از فعالیت‌های پژوهشی، آموزشی، ترویجی و اجرایی اجرا می‌شود. نتایج و آثار این طرح‌ها باید به‌صورت ملموس، قابل سنجش و قابل استناد در بهبود کمی و کیفی تولید، ارتقای بهره‌وری عوامل تولید، حفاظت و بهره‌برداری پایدار از منابع پایه و منابع طبیعی، احیا و حفاظت رویشگاه‌ها و اکوسیستم‌های طبیعی، و به‌طور کلی توسعه پایدار بخش کشاورزی و منابع طبیعی قابل مشاهده باشد.

۲-۲. سازمان: سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی (تات)

۲-۳. کمیسیون هماهنگی: کمیسیون هماهنگی امور طرح‌های تحقیقاتی سازمان

۲-۴. واحد تحقیقاتی ملی: موسسات تحقیقاتی، پژوهشگاه، پژوهشکده و مراکز تحقیقاتی

۲-۵. مرکز: مراکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان‌ها

۲-۶. بخش اجرا: کلیه دستگاه‌های اجرایی تابعه وزارت جهاد کشاورزی (معاونتها، سازمان‌های اجرایی، دفاتر تخصصی و سازمان‌ها/ادارات کل استانی)

۲-۷. بخش خصوصی: کلیه شرکت‌ها، مجموعه‌های کشت و صنعت، اتحادیه‌ها و تشکلهای خصوصی، شرکت‌های دانش بنیان و واحدهای فناور فعال در زمینه کشاورزی و منابع طبیعی و رشته‌های مرتبط

۲-۸. مدیریت: مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی استان‌ها

۳- اهداف

- ۳-۱. افزایش اثربخشی سازمان با تسريع حل مسائل مهم و چند بعدی بخش کشاورزی و منابع طبیعی، به منظور ارتقاء بهره‌وری و تحقق کشاورزی دانش‌بنیان، اقتصادی و احیاگر با توجه به آمایش سرزمین و ظرفیت‌های اکولوژیک هر منطقه و در راستای اسناد بالادستی
- ۳-۲. هم‌افزایی محققان، مروجان، کارشناسان، بخش خصوصی و بهره‌برداران در رفع چالش‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی و افزایش بهره‌وری بخش
- ۳-۳. پاسخ به نیازهای علمی روز جامعه کشاورزی و بهره‌برداری از فناوری‌ها و دستاوردهای جدید ملی و بین‌المللی

۴- ارکان راهبری

- ۴-۱. کمیسیون هماهنگی، مرجع بررسی اولویت و تصویب کلیات طرح‌های تحقیقی-توسعه‌ای است.
- ۴-۲. کمیته علمی-فنی آموزش و ترویج مرجع بررسی شناسنامه و تصویب طرح‌های تحقیقی-توسعه‌ای است.
- تبصره ۱:** در جلسات بررسی و تصویب طرح‌های تحقیقی - توسعه‌ای در کمیته علمی - فنی آموزش و ترویج، علاوه بر اعضای اصلی این کمیته (ماده ۱۸ شیوه‌نامه تصویب برنامه‌ها، طرح‌ها، پروژه‌های سازمان، مصوب ۱۴۰۳) حضور بخش اجرایی ذیربط، دو نفر از اعضای کمیسیون هماهنگی (با معرفی کمیسیون) و نماینده بخش خصوصی (در صورت امکان) الزامی است.
- ۴-۳. هماهنگ‌کننده طرح‌های تحقیقی - توسعه‌ای معاونت آموزش و ترویج سازمان است و دبیرخانه ملی این طرح‌ها، در ستاد معاونت آموزش و ترویج مستقر می‌باشد.
- ۴-۴. کمیته مدیریت طرح متشکل از مجری مسئول و مجریان (مجریان از بین پژوهشگران، مدیران بخش اجرا، مروجان، کشاورزان و بهره‌برداران و مدیران بخش خصوصی مرتبط) مسئولیت مدیریت و اجرای طرح تحقیقی-توسعه‌ای را دارد.

۵- ساختار طرح‌های تحقیقی-توسعه‌ای

- ۵-۱. هر طرح تحقیقی - توسعه‌ای در قالب یک شناسنامه منسجم در پاسخ به حل یک یا چند مسئله اساسی یک محصول/موضوع در سطح دهستان/شهرستان/استان/ منطقه یا ملی با دیدگاه جامع، چند بعدی و چندرشته‌ای با هدف حل مشکلات و نیازهای واقعی بهره‌برداران ارائه می‌شود.
- ۵-۲. طرح‌های تحقیقی-توسعه‌ای بر اساس اولویت‌های مهم بخش کشاورزی و منابع طبیعی کشور و به سفارش بخش اجرا، بخش خصوصی یا در شرایط خاص به سفارش سازمان تات اجرا می‌شود.

۳-۵. جمع آوری سوابق مرتبط به منظور حل مسائل شامل یافته‌های تحقیقاتی قابل ترویج، دانش فنی و فناوری‌های قابل تجاری یا تجاری شده، توجه ویژه به دانش و تجارب مردم محلی و بهره‌برداران و بهره‌گیری از دانش بومی بایستی در شناسنامه طرح بطور شفاف ارائه شده باشد.

۴-۵. هر طرح تحقیقی-توسعه‌ای دارای یک مجری مسئول، چند مجری و همکار (پژوهشگر، مروج پهنه، کارشناس اجرایی، کشاورز یا مدیر واحد تولیدی) است. حضور بخش اجرا و کشاورزان و بهره‌برداران به عنوان همکاران طرح ضروریست.

۵-۵. مجری مسئول طرح تحقیقی- توسعه‌ای عضو هیات علمی سازمان با سوابق علمی- اجرایی اثربخش متناسب با موضوع طرح است که توسط رئیس واحد تحقیقاتی ملی پیشنهاد می‌شود و یا از پژوهشگر مروجان ارشد سازمان است که توسط معاونت آموزش و ترویج پیشنهاد می‌شود.

۶-۵. در شناسنامه طرح باید مسائل چندرشته‌ای موجود، سفارش دهنده طرح، اهداف کمی، برنامه زمان‌بندی دستیابی به اهداف، کمیته مدیریت و تیم اجرایی طرح، مکان‌های اجرا، الزامات و نیازها، بودجه‌بندی، روش اجرایی طرح و نهایتاً دستاوردها و خروجی‌های کاربردی مورد انتظار طرح به صورت شفاف و مشخص ارائه شود.

۷-۵. کمیته مدیریت طرح شامل مجری مسئول و مجریان از بین پژوهشگران، مدیران بخش اجرا، مروجان، کشاورزان و بهره‌برداران و مدیران واحد تولیدی و بخش خصوصی است.

تصوره ۲. در صورت نیاز، با تصویب کمیته علمی فنی آموزش و ترویج، افراد حقوقی مانند مدیر جهاد کشاورزی دهستان یا مدیر ترویج شهرستان می‌توانند در کمیته مدیریت طرح قرار گیرند.

۸-۵. در تیم اجرایی طرح تحقیق-توسعه‌ای وجود پژوهشگران رشته‌های مرتبط، مروجان، کارشناس اقتصادی، کارشناسان بخش اجرا، کشاورزان و بخش خصوصی ضروری است.

۹-۵. ابعاد اجرای هر طرح تحقیقی - توسعه‌ای با توجه به نوع محصول/موضوع و زیرساخت‌های موجود به پیشنهاد مجری مسئول و تایید کمیسیون هماهنگی امور طرح‌های تحقیقاتی و کمیته علمی فنی آموزش و ترویج از حداقل سطح دهستان تا سطح ملی تعیین می‌شود.

۱۰-۵. مدت زمان اجرای طرح‌های تحقیقی-توسعه‌ای تا سه سال می‌باشد. در شرایط خاص و با توجه به موضوع طرح، با تشخیص کمیسیون هماهنگی، مدت زمان اجرای این طرح‌ها حداکثر تا ۲ سال قابل افزایش است (حداکثر زمان اجرا تا ۵ سال).

۱۱-۵. در صورت وجود شورای راهبردی تحقیقات، آموزش و ترویج برای موضوع مربوطه که با ریاست معاونت/سازمان‌های اجرایی وزارت متبوع و دبیری رئیس واحد تحقیقاتی ملی مربوطه تشکیل می‌شود، با توجه به اهمیت جلب حمایت بخش

اجرا، ارائه و تصویب موضوع در شورای راهبردی تات مربوطه ضروری است، در غیر این صورت معاونت/سازمان اجرایی مربوطه یا بخش خصوصی باید موضوع را به عنوان اولویت مهم سفارش دهد.

۶- فرایند تصویب و اجرا

- ۶-۱. موسسه آموزش و ترویج، واحد تحقیقاتی ملی/استانی و دفتر امور پژوهشی ضمن برگزاری نشست‌های مشترک، با توجه به نظام مسئله‌یابی، مسائل و اولویت‌های ارسالی از طرف شوراهای راهبردی تات، معاونت یا سازمان اجرایی، یا بخش خصوصی و اتحادیه‌ها را احصاء و جمع‌بندی نموده و اولویت‌های مهم را بر اساس میزان اهمیت و انطباق با اسناد بالادستی برای اجرا در قالب طرح‌های تحقیقی-توسعه‌ای مشخص می‌نمایند.
- ۶-۲. کلیات و خلاصه طرح تحقیقی - توسعه‌ای در قالب کاربرگ مربوطه (پیوست ۱) بر اساس اولویت‌های احصاء شده، با هماهنگی موسسه تحقیقاتی ذیربط و موسسه آموزش و ترویج به دبیرخانه کمیسیون هماهنگی ارسال می‌شود.
- ۶-۳. در صورت تصویب اولیه و احراز اولویت دار بودن طرح توسط کمیسیون، مصوبات و اصلاحات مد نظر به معاونت آموزش و ترویج برای تهیه شناسنامه طرح و طی فرایند داوری و تصویب ارسال می‌شود.
- ۶-۴. پس از تصویب در کمیته علمی فنی، نسخه نهایی طرح توسط رئیس کمیسیون هماهنگی (معاون پژوهش و فناوری سازمان) برای اجرا به واحد (های) تحقیقاتی مربوطه و موسسه آموزش و ترویج ابلاغ می‌شود.
- ۶-۵. موسسه آموزش و ترویج پس از تصویب طرح، علاوه بر همکاری و حمایت در طی اجرا، نظارت بر حسن اجرای آن و بررسی گزارشات ادواری آنها را انجام می‌دهد.
- ۶-۶. پس از تهیه و ارسال گزارش نهایی طرح تحقیقی-توسعه‌ای مراحل داوری در دبیرخانه ملی مطابق روال معمول داوری طرح‌های تحقیقاتی انجام می‌شود. در نهایت گزارش نهایی طرح توسط مجری مسئول در کمیسیون هماهنگی طرح‌های تحقیقاتی ارائه می‌شود.
- ۶-۷. پس از خاتمه طرح، لازم است دبیرخانه ملی گزارشی از شاخص‌های اثربخشی میدانی مانند نرخ پذیرش فناوری و اثرات اقتصادی اجتماعی اجرای طرح را به کمیسیون ارائه نماید.

۷- الزامات

- ۷-۱. منابع مالی (نقدی) و اعتباری، امکانات و نیروی انسانی مورد نیاز برای اجرای طرح‌های تحقیقی - توسعه‌ای توسط موسسات/مراکز تحقیقاتی، موسسه آموزش و ترویج، سازمان، بخش اجرا، اتحادیه‌ها، کشاورزان و بهره‌برداران و بخش خصوصی تامین می‌شود.

۷-۲. با توجه به نوع طرح و فعالیت‌های در نظر گرفته شده، سهم بودجه‌ای، نیروی انسانی، اعتبارات تملیکی (اجرایی) و امکانات به عنوان آورده واحدهای تحقیقاتی ملی/استانی، موسسه آموزش و ترویج، نماینده بخش اجرا و بخش خصوصی، در جلسه‌ای در محل معاونت برنامه‌ریزی و اقتصادی سازمان با حضور طرفین تعیین و موافقت نامه بودجه مربوطه قبل از شروع طرح به امضای طرفین (معاونت اجرایی، سازمان، واحد تحقیقاتی، موسسه آموزش و ترویج و بخش خصوصی) رسیده و به واحدهای تحقیقاتی ملی/استانی، و موسسه آموزش و ترویج ابلاغ می‌شود.

۷-۳. در صورتی که اجرای طرح تحقیقی-توسعه‌ای منجر به دستیابی به اهداف و حل مسئله مد نظرشده و مورد تایید بخش اجرای ملی/استانی باشد، گزارش نهایی آن با تایید کمیسیون هماهنگی طرح‌های تحقیقاتی، در زمره فعالیت‌های مصداق "حل مسائل اساسی بخش کشاورزی و منابع طبیعی" قلمداد شده و جهت بهره‌برداری در پرونده‌های ترفیع و ارتقاء قابل امتیازدهی است.

۷-۴. کشاورزان، بهره‌برداران، همکاران اجرایی و بخش خصوصی طرح‌های تحقیقی توسعه‌ای منتخب در نشست‌های سالانه و در برنامه تشویقی سازمان‌های جهاد کشاورزی و سازمان تات و سایر مناسبتها مورد تقدیر قرار خواهند گرفت. همچنین کارشناسان پهنه و مروجان همکار در پروژه‌های تحقیقی توسعه‌ای در صورت رضایت موسسه آموزش و ترویج و مجری طرح، به منظور تقدیر در مراسم هفته پژوهش و فناوری به سازمان معرفی خواهند شد.

این شیوه‌نامه پس از بررسی در کمیسیون هماهنگی تحقیقات در جلسه ۷۶۴ شورای تحقیقات سازمان مورخ ۱۴۰۵/۲/۱۳ به تصویب رسید.